

Työttömyysturvan sanktioiden ja informaatioteknologian merkitys työmarkkinoilla

Henna Busk

Väitöskirja koostuu johdantoluvusta ja kolmesta empiirisestä artikkelista, joista ensimmäisessä tutkitaan työttömyysturvaetuksiin liittyvien sanktioiden toimivuutta. Kahdessa viimeisessä artikkelissa puolestaan selvitetään informaatioteknologian vaikutusta rekrytointiin ja rekrytoinnin alueellisiin eroihin Suomessa. Tutkimuksissa hyödynnetään julkisen työnvälityksen rekisteriaineistoja työttömistä työnhakijoista ja avoimista työpaikoista 2000-luvulla.

Sanktiot ovat oleellinen osa työttömyysturvajärjestelmää, sillä niiden avulla valvotaan työttömien työnhakua sekä kannustetaan työttömiä osallistumaan työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin. Työtön henkilö voi menettää oikeutensa työttömyysturvauteen määrääjäksi eli saada sanktion, jos hän esimerkiksi eroaa tai kieltäytyy itselleen sopivasta työstä ilman pätevää syytä. Sanktion pituus vaihtelee 30 päivästä 150 päivään sen perusteesta riippuen. Aikaisempaa tutkimustietoa sanktioiden toimivuudesta

työllistymistä edistävänä politiikkatoimenpiteenä on vähän - sekä Suomessa että ulkomailla. Samoin tietoa informaatioteknologian merkityksestä rekrytoinnissa ei juuri ole, vaikka sen käyttö on yleistynyt työmarkkinoilla. Esimerkiksi Tilastokeskuksen mukaan 62 (94) prosenttia työkäisistä suomalaisista (yrityksistä) käytti internetiä vuonna 2002, kun vastaava luku vuonna 2007 oli jo 79 (96) prosenttia. Erityisesti laajakaistayhteyksien yleisyydessä sekä yrityksissä että kotitalouksissa on tapahtunut merkittävää kehitystä 2000-luvulla. Myös yritysten omien internet-sivujen käyttö rekrytoinnissa on kasvanut viime vuosikymmenen aikana (ks. esim. Tuomaala 2008).

Väitöskirjan ensimmäisessä artikkelissa tarkastellaan työttömyysturvauteen liittyviä sanktioita sekä niiden vaikutusta työttömien työllistymiseen. Tarkemmin sanottuna artikkelissa tutkitaan, onko työllistymisen todennäköisyys suurempi niillä työttömillä, jotka ovat saa-

Kirjoitus perustuu Jyväskylän yliopistossa 14. marraskuuta 2014 tarkastettuun työn taloustieteen väitöskirjaan ”Search in the Labour Markets: Empirical Evidence of the Role of Technology and Sanctions”. Väitöstilaisuudessa vastaväittäjänä toimi dosentti Heikki Räisänen ja kustoksena toimi professori Jaakko Pehkonen. Kirjoittajan yhteystiedot: henna.busk@gmail.com.

neet sanktion verrattuna niihin työttömiin, jotka eivät ole sanktiota saaneet? Aikaisemmat tutkimustulokset osoittavat, että jopa maltilliset sanktiot (kestoltaan tai tasoltaan) lisäävät merkittävästi työttömien työllistymisen todennäköisyyttä (Svarer 2011; Abbring ym. 2005; Lalive ym. 2005; Van den Berg ym. 2004).

Tutkimuksessa hyödynnetään julkisen työnvälityksen rekisteriaineistoa työttömistä työnhakijoista vuosilta 2003-2009, johon on yhdistetty Finanssivalvonnan ja Kansaneläkelaitoksen tilastoja maksetuista työttömyysturvaetuksista. Tulokset osoittavat, että sanktiot kannustavat työttömiä työllistymään, mutta vaikutus on suurempi työmarkkinatukea saavilla verrattuna ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla oleviin henkilöihin. Pidemmällä sanktioilla havaittiin myös olevan suurempi kannustinvaikutus kuin lyhyemmällä.

Tuloksia selittää osaltaan se, että työmarkkinatuella olevat henkilöt saavat sanktioita useammin kuin ansiosidonnaisella päivärahalla olevat henkilöt ja ne ovat usein myös kestoaltaan pidempiä. On kuitenkin syytä huomauttaa, että ekonometrisen lähestymistavan (*timing-of-events model*) vuoksi tutkimuksessa ei ole tarkasteltu työstä eroamiseen liittyviä sanktioita, jotka ovat yleisin sanktioperuste ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa nauttivien keskuudessa. Tutkimuksessa ei ole myöskään tarkasteltu sanktion jälkeistä työsuhteen kestoa tai palkkatasoa, joihin sanktio voi vaikuttaa negatiivisesti, mikäli henkilö on pakotettu työllistymään nopeasti (Van den Berg ja Vikström 2014; Arni ym. 2012).

Ensimmäisessä artikkelissa tarkastellaan myös sanktioiden vaikutusta eri työmarkkinatulemille. Tulosten mukaan osallistumistodennäköisyys työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin kasvaa sanktioiden myötä, mutta jälleen kerran

merkitsevästi vain työmarkkinatuen piirissä olevilla. Sanktiot näyttäisivät sen sijaan lisäävän ansiosidonnaisella työttömyyspäivärahalla olevien henkilöiden siirtymistä työvoiman ulkopuolelle. Samankaltaisia tuloksia on saatu viime aikoina esimerkiksi Sveitsistä, jossa sanktioilla havaittiin olevan huomattavasti suurempi vaikutus työvoiman ulkopuolelle siirtymiseen kuin työllistymiseen (Arni ym. 2012). On mahdollista, että jotkut työttömät nostavat työttömyysetuuksia työn tai koulutuksen alkamista odotellessa ja siirtyvät työvoiman ulkopuolelle sanktion saatuaan (ja hakevat muita sosiaalietuuksia). Työvoiman ulkopuolelle siirtyminen voi myös olla vain tilapäistä, jolloin työttömyys jatkuu ilman työttömyysetuuden nostamista. Tuoreimpien tutkimustietojen mukaan työttömien keskuudessa on yllättävän paljon henkilöitä, jotka jättävät hakematta heille kuuluvia työttömyysturvaetuksia (ks. esim. Blasco ja Fontaine 2012, Kroft 2008).

Tutkimustulokset antavat viitteitä siitä, että työmarkkinatukea saavat henkilöt ovat riippuvaisempia työttömyysetuudesta kuin ansiosidonnaista päivärahaa saavat henkilöt. Yli puolet työmarkkinatuen piirissä olevista henkilöistä nostaa päällekkäistä toimeentulotukea, kun vastaava luku ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saajien keskuudessa on vain 10 prosenttia (Virjo ym. 2006). Työttömyysturvaetuuden sanktiot siis aktivoivat työmarkkinatuen saajia enemmän kuin ansiosidonnaisella päivärahalla olevia henkilöitä, mutta kenties suuremmalla kustannuksella.

Väitöskirjan toisessa artikkelissa (Nivalainen 2014) selvitetään työnantajan etsintäkäytäytymistä Suomen työmarkkinoilla tarkastelemalla julkiseen työnvälitykseen vuosina 2002-2003 ilmoitettujen avointen työpaikkojen keskoja niiden täyttämiseen saakka. Erityishuo-

miota tutkimuksessa kiinnitetään informaatioteknologiaan ja sen rooliin rekrytoinnissa. Onko työpaikkojen täyttö tehostunut verkkopalvelun käyttöönoton eli lokakuun 2002 jälkeen? Verkkopalvelulla tarkoitetaan julkisen työnvälityksen internet-pohjaista palvelua, jossa työnantaja voi tunnuksilla sisään kirjautuessaan ilmoittaa uusia työpaikkoja, ilmoittaa paikkoja täytetyksi sekä peruuttaa niitä. Tutkimuksessa pyritään tuomaan esille myös alueellista näkökulmaa, mikä on tärkeä lähestymistapa Suomen kaltaisessa maassa, jossa eri alueiden työmarkkinaolosuhteet poikkeavat suuresti toisistaan ja työpaikat ja väestö keskittyvät yhä enemmissä määrin muutamille kasvukeskusalueille. Artikkelissa analysoidaan, onko verkkopalvelulla erilainen vaikutus eri alueilla avointen työpaikkojen täyttymiseen?

Tulosten perusteella julkisen työnvälityksen verkkopalvelun käyttöönotolla on ollut positiivisia vaikutuksia avointen työpaikkojen täyttymiseen. Työpaikkojen täytön todennäköisyys on keskimäärin hieman noussut verkkopalvelun käyttöönoton jälkeen. Palvelun käytössä ja työpaikkojen täytössä on kuitenkin alueellisia eroja. Verkkopalvelulla havaittiin olevan rekrytointia tehostavia vaikutuksia vain kaupunki-alueilla ja muutamissa TE-keskuksissa, joissa avointen työpaikkojen keskimääräinen täyttöaika on lyhentynyt. Alueelliset erot väestön ikärakenteessa ja toimialarakenteessa todennäköisesti heijastuvat internetin käyttöön, mikä osaltaan selittää tutkimustuloksia. Nuoremmille ikäryhmille ja tietyille toimialoille on luontevampaa hakea töitä tai työntekijöitä internetin välityksellä.

Väitöskirjan viimeisessä artikkelissa tarkastellaan työnantajan etsintäkäyttäytymistä hie-

man toisenlaisesta näkökulmasta. Erityishuomion kohteena tutkimuksessa ovat peruutetut työpaikat eli paikat, jotka on vedetty pois työmarkkinoilta ennen kuin ne on täytetty. Näin voi käydä esimerkiksi teollisuudessa, jos suuri työtilaus peruuntuu. Aihe on saanut vähän huomiota, vaikka työpaikkoja peruutetaan suhteellisen usein. Esimerkiksi Saksassa 13 prosenttia toimipaikkojen rekrytointiprosesseista peruuntui vuonna 2008 (Rebien ym. 2014). Suomessa noin 10 prosenttia (vuonna 2008) julkisen työnvälityksen työpaikkailmoituksista peruutettiin.

Tutkimuksessa selvitetään internetin vaikutusta työpaikkojen peruuttamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä julkisen työnvälityksen rekisteriaineistoa hyödyntäen. Ensinnäkin, onko työpaikkoja peruutettu nopeammin kuin aikaisemmin heti julkisen työnvälityksen verkkopalvelun käyttöönoton jälkeen (2002-2003)? Toiseksi, onko verkkopalvelulla ollut vaikutusta työpaikkojen peruuttamiseen pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna (2002-2008)?

Tulosten mukaan julkisen työnvälityksen verkkopalvelun käyttöönotolla ei ole ollut merkittävää vaikutusta työpaikkojen peruuttamiseen, sillä avointen työpaikkojen keskimääräinen peruuttamisaika ei ole lyhentynyt. Sekä lyhyen että pitkän aikavälin tarkastelut osoittavat, että työpaikkoja poistetaan hitaammin verkkopalvelun kuin työvoimatoimistojen kautta. On mahdollista, että työnantajat kokevat verkkopalvelun vain täydentäväksi rekrytointivaihtoehdoksi perinteisille työvoimatoimiston palveluille. Voi myös olla, että peruuttamisajankohta on työnantajalle kustannusmielissä yhdentekevä, koska julkisen verkkopalvelun käyttö on ilmaista. □

Kirjallisuus

- Abbring, J., Van den Berg, G. ja Van Ours, J. (2005), "The effect of unemployment insurance sanctions on the transition rate from unemployment to employment", *The Economic Journal* 115: 602-630.
- Arni, P., Lalive, R. ja Van Ours, J. (2012), "How effective are unemployment benefit sanctions? Looking beyond unemployment exit", *Journal of Applied Econometrics* 28: 1153-1178.
- Autor, D. (2001), "Writing the labor market", *Journal of Economic Perspectives* 15: 25-40.
- Blasco, S. ja Fontaine, F. (2012), *A structural model of the unemployment insurance take-up*, http://www.iza.org/conference_files/TAM2012/blasco_s5034.pdf (viitattu 12.12.2014).
- Kroft, K. (2008), "Takeup, social multipliers and optimal social insurance", *Journal of Public Economics* 92: 722-737.
- Lalive, R., Zweimuller, J. and van Ours, J. (2005), "The effect of benefit sanctions on the duration of unemployment", *Journal of the European Economic Association* 3: 1386-1417.
- Nivalainen, H. (2014), "Internet-based employer search and vacancy duration: evidence from Finland", *Labour* 28: 112-140.
- Rebien, M., Kubis, A. ja Müller, A. (2014), "Success and failure in the operational recruitment process: contrasting the outcomes of search", IAB Discussion Paper 7/2014.
- Svarer, M. (2011), "The effect of sanctions on exit from unemployment: evidence from Denmark", *Economica* 78: 751-778.
- Tuomaala, M. (2008), "Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2007", TEM analyseja 5/2008.
- Van den Berg, G., van der Klaauw, B. ja van Ours, J. (2004), "Punitive sanctions and the transition rate from welfare to work", *Journal of Labor Economics* 22: 211-241.
- Van den Berg, G. ja Vikström, J. (2014), "Monitoring job offer decisions, punishments, exit to work, and job quality", *Scandinavian Journal of Economics* 116: 284-334.
- Virjo, I., Aho, S. ja Koponen, H. (2006), "Passivoiko työttömyysturva?", *Työpoliittinen tutkimus* 303.